

Список использованной литературы:

1. И.В.Рыкова, к.э.н, директор Школы профессионального франчайзинга, генеральный директор юридической фирмы «Правовой сервис «ФАРН», Россия, Москва.
2. Экспорт: право и практика международной торговли: Шмитгофф К.М. Пер. с англ. – М: Юрид. лит., 1993.
3. Гражданский кодекс Республики Казахстан (Особенная часть). Комментарий. Отв. ред. М.К. Сулейменов, Ю.Г. Басин. – Алматы: «Жеті Жарғы», 2000. – С. 501-502.
4. Гражданский кодекс Республики Казахстан (Особенная часть). Комментарий. Отв. ред. М.К. Сулейменов, Ю.Г. Басин. – Алматы: «Жеті Жарғы», 2000. – С. 501-502.
5. Журнал Business Life. Статья «Франчайзинг в Казахстане». Февраль, 2008 г.
6. «Франчайзинг в Казахстане». Б. Кисиков. Алматы, BookinEast, ISBN 9965-452-36-9, 2007 г.

Summary

The Republic of Kazakhstan – one of the few countries that have legal regulation franchising relations. In the article of the masters degree candidate Medeubaev Azamat is considered the problematics of legislative regulation of a franchise in the Republic of Kazakhstan, in the Russian Federation and in other countries of the world. The foreign legislation has no terminological unity concerning a franchise. «Franchise» means the term either the rights, or relations of the right and the obligation under the contract, arrangements.

Түйін

Медеубаев Азаматтың мақаласында Қазақстан Республикасындағы, Ресей Федерациясы және әлемдегі басқа да мемлекеттердегі франчайзинг заңын реттеу мәселесі қаралады. Шетел Заңында франчайзинг қатынасына байланысты терминологиялық бірлік жоқ. «Франшиза» термині құқық немесе құқықтық реттеуді талап ететін келісім шарт бойынша міндеттер мен құқық қатынасы дегенді білдіреді.

А.А. Мухамадиева,

магистрант университета «Туран» (Астана)

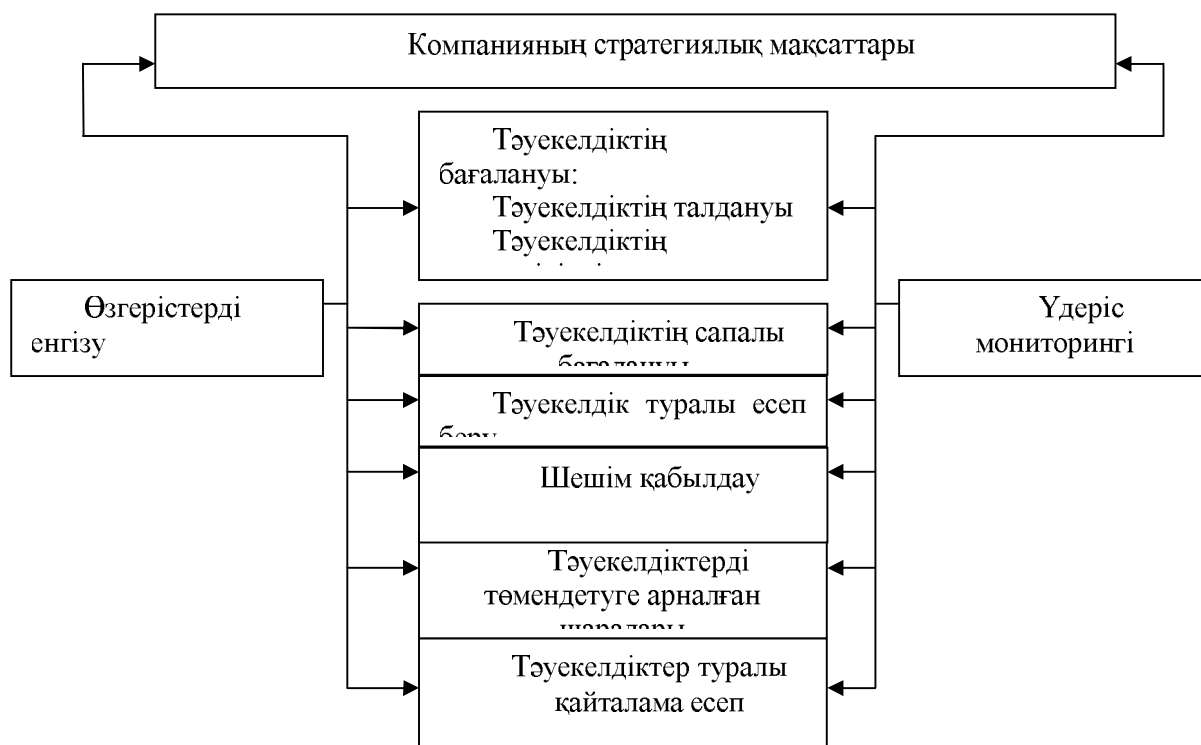
КОМПАНИЯНЫҢ ҚАРЖЫ-ЭКОНОМИКАЛЫҚ ТҰРАҚТЫЛЫҒЫН ЖОҒАРЫЛАТУДАҒЫ ТӘУЕКЕЛДІКТІ БАСҚАРУ

Қаржы-экономикалық тұрақтылықты басқару – нарықтық экономика жағдайында компанияның қызмет жасау және дамуындағы негізгі факторлардың бірі болып табылады. Осы бағыттың өзектілігі, сыртқы ортаның өзгеруімен, шаруашылық байланыстардың күрделенуімен, қызмет аумағындағы өсіп отырған объективті талаптарға сәйкес үздіксіз дамып отыр.

Компанияның жалпы ұзақ мерзімді стратегиялық дамуын жасауда негіз болып сыртқы ортаның әсер ететін факторлар, саланың ерекшелігі, дамыған елдердің тәжірибесін есепке ала, қаржы-экономикалық тұрақтылықты басқару механизмдерінің ең дұрыс нұсқаларын жасаудағы кешенді келу болып табылады.

Компанияның қаржы-экономикалық тұрақтылығы мәселелерінің пайда болуы, әдетте ауыспалы жағдайда пайдаланылатын оперативті шаралар компанияның жағдайын тұрақтандырғанмен, толығымен оны өзгерте алмайды. Яғни, олар, бір жағынан, компанияның жалпы алдағы дамуын көре алмаса, екіншіден – сыртқы факторлардың өзгеруін болжау және жалпы жағдайын сауықтырудың жіңішкелігімен байланысты [1].

Тәуекелдіктер үш дәрежеге бөлінеді: стратегиялық, қаржылық, іс-әрекеттік қауіптер. Тәуекелдік-менеджмент компанияның мақсаттары мен міндеттерін қорғайды (1 сурет) және, сәйкесінше, оның капиталдануына, дамуына және келбетіне былайша ықпалын тигізеді: ұйымның ұзақ мерзімді қызметін жоспарлап, жүзеге асыруға мүмкіндік жасайтын жүйелік ұстаным; бизнес-үрдістерінің құрылымын, қоршаған ортада болып жатқан өзгерістерді, ұйымның әлеуетті мүмкіндіктері мен қауіп-қатерлерін түсінуді қалыптастыру арқылы стратегиялық жоспарлау мен шешім қабылдау үдерісін жақсарту; ұйым капиталы мен ресурстарын барынша тиімді пайдалану немесе орналастыру процесіне үлес қосу; ұйымның мүлктік мүдделерін қорғау және компания беделін жақсарту; қызметкерлердің біліктілігін арттыру және білімнің ұйымдастырушылық базасын жасау.

1 сурет. Компаниядағы тәуекелдік-менеджмент үдерісі

Тәуекелдіктерді теңдестіру компанияның белгісіздікке шалдыққыштығын айқындап беретін үдерісті білдіреді, ол ұйым, нарық, заңдылық, әулеттік, мәдениет және саяси орта туралы мәлімет болуын көздейді. Тәуекелдіктерді теңдестіру үшін әдістемелік ұстаным керек, сонда ұйымның барлық қызмет саласы ұшырайын деп тұрған тәуекелдіктердің барынша көп саны айқындалады. Компания тәуекелдіктерін теңдестіру, әдетте, тәуелсіз кеңесшілермен жүргізіледі. Бірақ, тәуекелдікті басқару тиімділігін арттыру үшін, компанияның өзі тәуекелдікті түсініп және талдай білгенінің үлкен маңызы бар. Тәуекелдіктің сипатталуы белгілі бір пішімде әшкереленген тәуекелдерді толық суреттеуді білдіреді, бұл тәуекелдіктердің әрі қарай сапалы талдауын жүргізуге мүмкіншілік тудырады [2].

Басқару процесіндегі негізгі параметрлерлі қаржы-экономикалық тәуекелдердің түрлері бойынша классификациялық критерилерін келесі кестеден көруге болады (1-кесте).

1-кесте. Қаржы-экономикалық тәуекелдік классификациясы

Классификация критерилері	Қаржы-экономикалық тәуекелдік түрлері
Қаржы ағымының локализация саласы бойынша	1. Өндірістік саладағы тәуекел; 2. Қаржы саласындағы тәуекел; 3. Инвестиция саласындағы тәуекел; 4. Кездейсоқ кездегі тәуекел.
Оқиға орындары мен жауапты орталықтарда	1. Жеке жағдайдағы тәуекел; 2. Жауапты орталықтардағы тәуекел; 3. Жалпы компания тәуекелі.
Тәуекел денгейі бойынша	1. Жоғары; 2. Орташа; 3. Төмен.
Болған факторлар бойынша	1. Сыртқы (жүйелік); 2. Ішкі (жүйелік емес).
Оқиғадан кейін	1. Тікелей экономикалық жойылу мен пайда тәуекелі; 2. Жанама экономикалық жойылу мен пайда тәуекелі.
Компанияның актив түрлері бойынша	1. Ликвидтікті жоғалту тәуекелі;

	2. Тиімділікті төмендету тәуекелі; 3. Депозиттік тәуекел; 4. Несиелік тәуекел; 5. Келісім-шарттың орындалмауындағы тәуекел.
Қалыптастыру негізінің түрлері	1. Жеке капиталының тәуекелі 2. Зайымдық <u>капитал тәуекелі</u> ; 3. Уақытша тартылған құралдар тәуекелі 4. Капитал құрылымының тәуекелі
Уақытында пайда болған	1. Әрдайым; 2. Уақытша.
Басқару дәрежесі бойынша	1. Мүлдем жойылуы; 2. Төмендететін; 3. Төмендетілмейтін.
Жойылу дәрежесі бойынша	1. Мүмкіндігі бар; 2. Критикалық; 3. Катастрофалық.
Басқару функциялары бойынша	1. Жоспарлау тәуекел; 2. Жобалау тәуекел; 3. Реттеу тәуекел; 4. Талдау тәуекел; 5. Есептік тәуекел.
Компанияның өмір сүру этапы	1. Дайындық этап тәуекел; 2. Инвестициялық этап тәуекел; 3. Нарықты менгеру этабының тәуекелі; 4. Өсу этап тәуекелі; 5. Жетілген этап тәуекелі 6. Құлдырау этап тәуекелі
Ескерту – Стат. агент мәліметтері негізінде [3].	

Тәуекелдің келтіріліп отырған классификациясы мыналарды көздейді: орындау кезінде тәуекелдер пайда болатын жұмыстар, сатылардың тәуекел көздері мен себептерін анықтау; әлеуетті тәуекел аймақтарын анықтау; барлық мүмкін болатын теріс салдарды айқындау.

Сапалық талдау процесінде тек компания жұмыс істеуіне қауіп төндіретін барлық тәуекел түрлері анықталып қоймай, тәуекелдік жағдайлардың туындауымен бірге жүретін немесе мүмкін болатын ресурстарды жоғалту да анықталды. Сапалық талдау нәтижелері сандық талдау жүргізу үшін маңызды бастапқы ақпарат бола алады.

Тәуекелдің сандық талдауы жекелеген тәуекелдердің сандық анықтамасын көздейді, оның барысында тәуекелдік жағдайлардың пайда болуы мен олардың салдарының ықтималдығының сандық мәндері анықталды, тәуекелдің деңгейіне (дәрежесіне) сандық бағалау жүргізілді, аталмыш нақты жағдайда рұқсат етілетін тәуекел деңгейі анықталды [4].

Қазақстан Республикасының компанияларының қазіргі жағдайына талдау жасалды, нәтижесінде компанияларды дамытудың ерекшеліктері анықталды және осы негізде олардың басым бағыттарын анықтау арқылы, дамыту стратегиясы әзірленді.

Отандық өнімдердің бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз етуде жаңа буын техникасын жасаудың стратегиялық бағдарламасын әзірлеу маңызды роль атқарады.

Тәуекелді ескере отырып инновациялық қызметті басқарудың келтірілген кешенді талдауы әр тәуекел түрін сапалы және сандық бағалауды мүмкін етеді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Дюсенова У.Б. Теміржол көлігіндегі тәуекел-менеджментті қырлары Алматы, 17 сәуір 2010. – Б.3-8.
2. Статистикалық мәліметтер агенттігі. www//stat.kz
3. З Арстан А.А. Управление финансово-экономической устойчивостью компании // Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата экономических наук. – СПб, 20 10.
4. Гиляровская Л.Т. Экономический анализ в оценке финансовой устойчивости хозяйствующих субъектов // Современный бухучет. – 2005. – №4. – С.4 – 9.

Резюме

Управление рисками как условие повышения финансово-экономической устойчивости компании можно охарактеризовать как совокупность методов, приемов и мероприятий, позволяющих в определенной степени прогнозировать наступление рискованных событий и принимать меры к исключению или снижению отрицательных последствий наступления таких событий.

Summary

The Risk Management as a condition of financial and economic increase of company stability can be defined by complex of methods, approaches and acts. These methods let to predict the ensue risk and make arrangements to their exclusion or decrease of negative consequences of such events.

Ж.К. Омарханова,

магистрант Евразийского национального университета им. Л. Гумилева, г. Астана

КОММЕРЧЕСКАЯ ИНФОРМАЦИЯ КАК ОБЪЕКТ ГРАЖДАНСКИХ ПРАВ

Как известно, в концепции предпринимательского успеха весьма важную, а иногда основополагающую роль играет «необходимая в данный момент коммерческая информация» [1]. В предпринимательстве информация дает возможность ориентироваться в сфере собственного дела. Достоверность, полнота, эффективность информации влияют на эффективность решения, а в итоге и на получаемые доходы.

Информация, способная влиять на финансовое положение предпринимателя, является коммерческой информацией, то есть коммерчески ценной. Поэтому такая информация с позиции предпринимателя является товаром, а значит, объектом гражданских прав и, соответственно, требуется ее защита.

С позиции действующего гражданского законодательства Казахстана не всякая информация признается объектом гражданских прав. Здесь понятие информации дано, в частности, в рамках понятия служебной и коммерческой тайны.

Надо сказать, что понятие «коммерческая тайна» может рассматриваться не только как тождественная понятию коммерческая информация, но и как способ защиты коммерческой информации. Отсюда возникает проблема четкости и ясности в терминологии, используемой в праве в отношении понятий «коммерческая тайна» и «коммерческая информация». Как известно, терминологическая путаница нередко является причиной недоразумений в практике применения законодательства.

С момента появления в законодательстве института коммерческой тайны одним из его актуальных вопросов является определение понятия и правовой природы коммерческой тайны. В настоящее время существуют разные подходы к решению данного вопроса. В отношении коммерческой тайны трудно сказать, что цивилисты располагают четким общетеоретическим представлением. Ее понятие в науке еще на стадии развития и совершенствования. Этот вопрос является актуальным и с прикладной точки зрения.

На наш взгляд, следует говорить о соотношении различных по сути понятий «коммерческая тайна» и «коммерческая информация».

Коммерческая информация – объект гражданских прав. Термин «коммерческая тайна» больше характеризует способ защиты информации права на информацию, нежели вид информации. И в законодательстве ее понятие не должно определяться через отождествление с объектом защиты. Данная позиция обуславливает необходимость рассмотрения коммерческой информации как объекта гражданских прав.

Обратимся к рассмотрению понятия коммерческой информации как объекта гражданских прав. Коммерческая информация представляет собой один из видов информации. Сейчас же обратимся к понятию коммерческой информации в гражданско-правовом срезе.

Слово «коммерция» происходит от латинского «commercium», что означает «торговля» [2]. Отсюда следует, что коммерческая информация представляет собой сведения о торговом обороте [3]. Думается, что это определение следует дополнить. На наш взгляд, информация может называться коммерческой, если она может принести выгоду, то есть имеет коммерческую ценность. Именно коммерческая ценность обуславливает практическую значимость информации.

Коммерческая тайна – конфиденциальность информации, позволяющая ее обладателю при существующих или возможных обстоятельствах увеличить доходы, избежать неоправданных